

PREDGOVOR

Pred nama je knjiga višestrukih složenih teološko-pastoralnih promišljanja i traganja za praktičnim odgovorima na zahtjeve što ih pred našu Crkvu i angažirane vjernike stavlja vrijeme i situacija. Kako da teologija bude stvaralački inspirativna, da pogoduje oblikovanju crkvene pastoralne prakse u kontekstu procesa koji se zbivaju u suvremenome svijetu i sasvim konkretno u vlastitoj sredini? Najnovija istraživanja pokazuju začuđujući veliki postotak deklariranih ne samo katolika, nego vjernika koji izjavljuju da vjeruju u Boga. To teologiji u Hrvatskoj zadaje posebnu zadaću pravilnog razumijevanja i kritičke interpretacije živine vjere. Bez stvarno dobro koncipirane praktične teologije, ili praktične teološke refleksije nad sadašnjom društvenom stvarnošću, to se ne može uspjeti. Dok se radujemo sociološkim istraživanjima istodobno je potrebno problematizirati i metode i interpretacije rezultata tih istraživanja. Čini mi se da je opravdana konstatacija da se osjeća nedostatak istinski praktične teologije ovoga sadašnjeg našeg društvenog konteksta bez koje sadašnja sociološka istraživanja nemaju dovoljno primjenljivu pastoralnu vrijednost.

Čitajući ovu zbirku članaka, od kojih je svaki pojedini pisan u jednom određenom aktualnom trenutku, zajedno s autorom proživljavamo prijedeno vremensko razdoblje. Knjigu zato treba čitati suživljeno i poučljivo da dublje shvatimo kako da se i sami upustimo s autorom u refleksiju nad izazovima što su sada pred nama. U tom je smislu ova knjiga poticaj traganja za onim pravim, što nam u ovom trenutku zajednički treba otkrivati.

Prijedeno razdoblje u našim domaćim okolnostima, osobito u onom javno ateizacijskom okružju, još je uvijek nedovoljno proučeno i nije ozbiljno valorizirano. Tadanja agresivna ateizacija bila je paradoksalno zapravo živa aktualizacija pitanja o Bogu pa je neizravno omogućivala tihu evangelizaciju. Bog je bio uvijek i nehotice javno pitanje. Bilo je to, među ostalim i zbog toga, kao i zbog, katkad sa strane naše Crkve, i nepriznatih teoloških entuzijasta, vrijeme pastoralne dinamike, pokoncilskog teološkog osmišljenja pastoralnih zadaća i problema, sazrijevanja svijesti crkvenosti u kontekstu modernog svjetonazorskog pluralizma, radikalnog sekularizma u kojemu su se javno preferirale protureligijske tendencije kako bi se umanjio moralni ugled Crkve. Stvorila se tada i teologija našeg domaćeg konteksta, koju još valja proučiti i valorizirati.

To uvažavanje vremenskog, sociološkog i praktično-ekleziološkog konteksta omogućuje da se ovi radovi mogu čitati s više vidika, i teoretski kao proširenje spoznaja i praktično kao smjernice za djelovanje. Time se autorovim gledištima i iskustvenim uočavanjima otvara višestruki pristup, a knjiga dobiva osobitu instruktivnu i poticajnu vrijednost. Jasan i pregledan način iznošenja vrlo složene problematike omogućuje lako čitanje.

Zahtjevi praktične teologije u Hrvatskoj Crkvi kao naslov ove knjige pokazuje nužnost da se u Crkvi u Hrvatskoj u ovom trenutku jače istakne i samo poimanje praktične teologije, ili, možda bolje, zahtjev da se promotri čime se i kako teologija kao znanstvena disciplina *hic et nunc* najviše bavi, a zatim da se u svjetlu vjere, odnosno prošlih i sadašnjih teoloških spoznaja razmotre konkretne situacije, problemi i ljudske potrebe, te sve to povezano s istraživanjem pomoću drugih antropoloških znanosti, omogućiti pronalaženje djelotvornih metoda pastora. Na to autor upozorava već u prvom članku koji stavlja pred čitatelja pojam i poželjan koncept praktične teologije, kako bi se uvidjela prava njezina perspektiva za formiranje crkvene prakse u Hrvatskoj. Istodobno se, dakle, u teologiji koja nam je danas u Hrvatskoj potrebna traže dva otvorena oka, jedno koje gleda unatrag sve što je još živo u hrvatskoj katoličkoj tradiciji, u povijesnom iskustvu naše Crkve, i drugo koje gleda naprijed - proročki pogled što nam ga omogućuje božanska objava i življeno iskustvo vjere da stvaralački razumijemo sadašnje vrijeme u smjeru budućnosti.

Teologija bi zato uvijek morala biti prije svega praktična. Ona je živi govor o Bogu o kojem ona nikad ne može sve kazati, ali mora uvijek tražiti način kako da najbolje i najjasnije odgovara na pitanja ljudi koji i ne znajući Boga traže. »Teologija je u službi Crkve, pa se prema tome mora osjećati dinamično uklopljenom u poslanje Crkve, poglavito u njezino proročko poslanje« (*Veritatis Splendor*, br. 109).

Budući da je, pak, teologija uvijek, kako kaže **Paul Tillich**, »pokušaj ustanoviti suodnos između situacije i kerigme«, ona se mora obazirati na istraživanje, odnosno »čitanje« konkretnih situacija u svjetlu božanske objave. Potrebno nam je zato neprestano promišljanje cjelokupnog kršćanskog načina života, kršćanske prakse. Mogli bismo reći da teologija, iako prima svjetlo odozgo počinje odozdo. U tom smislu **M. D. Chenu** »Teološka rasprava ne bi smjela nastajati izvan konkretnoga života Božjega naroda, izvan njegovih nadahnuća i struktura, izvan područja na kojem se može prepoznati djelotvorni učinak Božje riječi i prisutnost Duha. A upravo se tu nameće dvostruki problem. Prvo, problem jezika kojim se izriče vjera: ne radi se samo o tome da se Božja riječ ponovno izrekne prikladnim i vješto skovanim izričajima, već da se to prericanje zbiva u neprestanom stvaralačkom susretu s ljudima današnjice. Drugi problem u vezi je s prvim; to je problem odnosa vjere i kulture, budući da kultura nije samo izvanjski okvir iskustva moje vjere, već živa podloga u kojoj se utjelovljuje zbiljska vjera« (*Intelektualac u slobodi*, KS, Zagreb, 1979. str. 116).

Na toj crti sadržaj ove knjige dotiče ili pak otvara doista bitne pastoralno praktične teme: pokoncilsko shvaćanje Crkve-zajednice, njezine modele; oblikovanje župe kao zajednice unutar živog tkiva modernog društva, osobito u urbaniziranim sredinama; oživljavanje povrh prevladavajuće sakramentalizacijske i evangelizacijske komponente župnog pastora; potreba oblikovanja kategorijalnog pastora koji pred župu stavlja strukturalne promjene; oživljavanje laičkog angažmana; traganje za efikasnim laičkim crkvenim službama; problemi traganja za autentičnim položajem crkvene zajednice svih razina unutar civilnog društva; podizanje kršćanske i eklezijalne svijesti obitelji u pluralnom društvu u kojem prevladava moralni relativizam itd.

I na kraju ova knjiga pruža građu i za ono, što se meni čini u ovom trenutku najvažnije uz naglašenu praktičnost teologije, *razvijanje pastoralne duhovnosti i pastoralne pedagogije*. Bez duhovnosti neće biti ni dobre teologije. Ne smije se zaboraviti da samo kontemplacija potiče dobru teologiju. Pretjerano naglašavanje stroge znanstvenosti oduzima teologiji navjestiteljsko i komunikacijsko obilježje govora o Bogu. Moguća je, doduše, teologija, teološko znanje bez življene vjere, mogući su i teolozi-znanstvenici koji znaju ali ne vjeruju, ali ta teologija (»znanstvena«), izvana (izvan iskustva vjere) nikad ne može zamijeniti teologiju i teološku misao koja se stječe, ne samo proučavanjem, ne samo istraživanjem svetih spisa, tradicije i teologije svetih otaca nego i u stalnom kontemplativnom odnosu sa živini Bogom preko riječi i sakramenata u živom dodiru s vjerom Božjeg naroda. Pastoral bez Duha koji ujedinjuje i aktivira različite službe i darove nije moguć, pa ni rasprava o različitim modelima crkvene prakse bez Duha ne može biti produktivna, koliko god ovo ovako rečeno zvučalo prepobožno.

Želio bih da ova knjiga uglednog teologa i zauzetog pastoralnog djelatnika naide na zauzete i iskreno Kristu i njegovoj Crkvi odane čitatelje. Isus je kao čovjek počelo sve teologije i u njemu, u njegovim riječima i djelima model je svega autentičnog crkvenog djelovanja.

Varaždin, 22. siječnja 2001.   Bono Zvonimir Šagi